

Анна ЛІЧЕНКО,
асистент кафедри онлайн-медіа
Навчально-наукового інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0002-3327-2323>
lichenko.anna@knu.ua

Anna LICHENKO,
Assistant at the Department of Online Media,
Educational and Research Institute of Journalism,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА: ТИПОВІ ПОМИЛКИ ТА КОМУНІКАТИВНІ НАСЛІДКИ

DATA VISUALIZATION IN UKRAINIAN MEDIA: TYPICAL ERRORS AND COMMUNICATIVE IMPLICATIONS

Медійне сьогодення характеризується стрімким зростанням обсягів даних, з якими працюють журналісти, а візуалізація даних постає як невід'ємний спосіб представлення інформації та формування змістових акцентів у публікаціях. Масиви даних можуть перетворитись на одну статичну чи динамічну візуалізацію, яка здатна бути багатослівнішою, ніж текст. У зв'язку з цим актуалізується проблема якості візуальної репрезентації даних у медіа, зокрема наявності поширених помилок, що впливають на точність інтерпретації даних реципієнтом і загалом на ефективність комунікації з масовою аудиторією. Метою статті є виявлення типових помилок у візуалізації даних в українських медіа та визначення їх комунікативних наслідків. Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів, зокрема контент-аналіз медійних матеріалів, порівняльно-описовий метод, кейс-стаді. Емпіричну базу дослідження становлять приклади візуалізацій даних у публікаціях українських онлайн-медіа. У результаті дослідження виокремлено основні типи помилок, серед яких: некоректне використання кольору, візуальне перевантаження, вибір неправильного типу діаграми, дефіцит структурних елементів (джерело даних, легенда, підписи осей тощо), порушення масштабів та принципів пропорційності тощо. Окреслено, що такі помилки ускладнюють процес декодування інформації та можуть призводити до хибних інтерпретацій, мають негативний вплив на ефективність комунікації, а також знижують рівень довіри до медіа. Також наголошено на тому, що в цифровому просторі візуалізації даних можуть ставати самостійною одиницею контенту, тобто поширюватись у інших медіа чи соцмережах окремо від оригінального тексту публікації, без додаткових уточнень чи роз'яснень. Саме тому важливість коректного графічного представлення даних набуває ще більшого значення. Узагальнення отриманих результатів дало змогу сформулювати висновки щодо необхідності дотримання в медійній практиці базових принципів інформаційного дизайну та підвищення рівня візуальної грамотності журналістів.

Ключові слова: українські медіа, дані, візуалізація даних, інтерпретація даних, візуальна комунікація, помилки візуалізації даних.

The contemporary media landscape is characterised by a rapid increase in the volume of data analysed by journalists. At the same time, data visualization has become an integral tool for presenting information and shaping meaning in media publications. Large volumes of data can be transformed into a single static or dynamic visualization that is often more expressive than text. In this context, the quality of visual data representation in the media becomes particularly important, especially given the prevalence of common errors that affect the accuracy of data interpretation and the overall effectiveness of communication with mass audiences. The purpose of the study is to identify typical errors in data visualization in Ukrainian media and to determine their communicative implications. To achieve this aim, a set of methods was employed, including content analysis of media materials, the comparative-descriptive method, and elements of visual analysis. The empirical basis of the study consists of examples of data visualizations published in Ukrainian online media.

The study identifies the main types of errors, including the incorrect use of color, visual clutter, inappropriate chart types, the absence of essential components (such as data sources, legends, and axis labels), and violations of scale and proportionality. Such errors complicate the process of information decoding, may lead to misinterpretation, reduce communication effectiveness, and undermine trust in media content. It is also emphasised that, in the digital environment, data visualizations can function as independent units of content, being disseminated across media platforms or social networks separately from the original text, often without additional clarification or explanation. This increases the importance of accurate and responsible graphical representation of data. The findings emphasise the importance of following basic information design principles and improving journalists' visual literacy.

Keywords: Ukrainian media, data, data visualization, data interpretation, visual communication, data visualization errors.

© Ліченко А., 2026

Вступ. Щоденне стрімке зростання обсягів даних суттєво змінює журналістику й медіа, якщо раніше йшлося про аналіз сотень сторінок фінансових, статистичних чи інших звітів, то сьогодні — про опрацювання гігабайтів і навіть терабайтів даних. Наприклад, «Панамські документи» містили 2,6 ТБ даних, а «Папери Пандори» — 2,9 ТБ. За сучасними оцінками, щодня у світі створюється понад 400 млн терабайтів даних [15], а майже 90 % усіх наявних у світі даних було створено впродовж останніх кількох років [12], що свідчить про безпрецедентну швидкість зростання масиву інформації.

Значна частка даних генерується в реальному часі, тому нині на роботу медіа впливає не лише обсяг даних, а й швидкість їх генерації. Розвивається культура відкритих даних. Уряди, міжнародні та громадські організації публікують набори даних у відкритому доступі, що сприяє формуванню нових практик журналістики даних. У таких умовах візуалізація даних у медіа набуває ще більш важливого значення. Статичні та динамічні візуалізації використовуються не лише як доповнення до текстового матеріалу, а стають основним змістовим ядром публікації або самостійною одиницею контенту, що в лаконічній візуальній формі передає великий масив інформації.

Увага масової аудиторії до даних значно посилилась у період пандемії COVID-19, читачів цікавили статистичні показники про кількість нових випадків захворювання, рівень смертності, темпи вакцинації тощо. Саме візуалізація стала ключовим інструментом висвітлення складної епідеміологічної інформації, медіа дедалі частіше почали публікувати інтерактивні мапи, графіки, дашборди. Подальше зростання ролі даних у медіа відбулося в умовах повномасштабної війни в Україні. У центрі уваги опинилися різні типи даних, що потребують наочного представлення: статистика бойових втрат, інтенсивність і географія обстрілів,

переміщення ВПО, обсяги міжнародної фінансової та військової допомоги, енергетичні показники тощо. У цих умовах візуалізація даних виконує не лише інформативну, але й інтерпретаційну функцію, впливаючи на розуміння подій. Саме тому неприпустимими й вкрай шкідливими є будь-які помилки у візуалізації даних, які здатні сформувані в аудиторії хибні інтерпретації. У зв'язку з цим набуває актуальності дослідження типових помилок у візуалізації даних в українських медіа та їх комунікативних наслідків.

Сучасна наука про візуалізацію даних сформувалась на перетині статистики (Дж. Тьюкі, В. Клівленд), дизайну (Е. Тафті, Ж. Бертен, С. Ф'ю, А. Каїро та ін.), когнітивної (К. Веар) та комп'ютерних наук (Дж. Маккінлей, Б. Шнайдерман). Фундаментальною роботою у галузі візуалізації даних вважається «Семіологія графіки» Ж. Бертена [11], автор ввів поняття візуальних змінних (позиція, розмір, колір, форма) і сформував перший системний підхід до кодування даних у графіках. Одним із найвідоміших дослідників інформаційного дизайну є Е. Тафті, його роботи "The Visual Display of Quantitative Information" [17] і "Visual Explanations" [16] використовують практики візуалізації й широко цитують науковці донині. Тафті сформулював ключові поняття інформаційного дизайну, а саме: data-ink ratio (співвідношення «дані-чорнило» або «коефіцієнт корисної графіки»), chartjunk («графічне сміття») та graphical integrity («графічна доброчесність»). Він обґрунтував принцип мінімалізму, пропонуючи уникати зайвих декоративних елементів, що не несуть інформаційного навантаження. Учений наголошував на необхідності точного відображення даних і збереження пропорцій, щоб запобігти спотворенню інтерпретації. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів візуальної журналістики зробив А. Каїро. У його працях "The Functional Art" [13], "The Truthful Art" [14] сформульовано

сучасний підхід до візуалізації даних, зокрема через поняття “functional art” (функціональне мистецтво), “truthful visualization” (правдива візуалізація), які поєднують естетику з аналітичною точністю. Дослідник обґрунтовує принципи балансу між формою і змістом, наголошує на необхідності забезпечення достовірності й зрозумілості графічного представлення, підкреслює роль нарративу та контексту у візуалізації. У нашому дослідженні аналіз візуалізацій даних на наявність помилок здійснювався з опорою на принципи інформаційного дизайну, сформульовані в працях вищевказаних науковців.

Директор Лабораторії візуалізації даних Університету Нью-Гемпширу К. Веар, вивчаючи когнітивні аспекти візуалізації, використовує поняття “pre-attentive processing” (доперцептивна обробка), яке означає здатність людини миттєво, ще до свідомої уваги, сприймати певні візуальні характеристики, такі як колір, форма, розмір чи положення [18]. Це явище пояснює, чому правильно підібрані візуальні змінні дозволяють швидко виявляти закономірності та відмінності у даних. Відповідно, це дає підстави припустити, що у разі некоректного кодування інформації за допомогою кольору, форми чи розміру реципієнт може так само швидко сприйняти дані, проте інтерпретувати їх хибно.

В українському просторі наук про соціальні комунікації візуалізацію даних досліджено в працях В. Шевченко, Я. Яненка, А. Рудченко, Д. Солодовника та ін. У статті «Інфографіка як засіб медичного інформування у період пандемії COVID-19» Я. Яненко визначив, що «інфографіка стала ефективним інструментом для надання медичної інформації під час пандемії COVID-19» [10]. Автор окреслив особливості інфографіки у період пандемії COVID-19: «...у переважній більшості прикладів вказано організацію-ініціатора створення інфографіки; домінуючими кольорами є темно-синій, блакитний та червоний; у інфографіці переважно містяться зображення героїв певної статі, а не гендерно-нейтральні символи; переважає “текстоцентрична” інфографіка, а засобами, що використовуються у “графікоцентричній” інфографіці, є гістограми, діаграми та карти» [10]. У дослідженні «Візуалізація даних у новітніх конвергентних медіа України» Д. Солодовник зазначає: «Варто підкреслити загальну тенденцію до використання всіма медіа географічних мап. Це може бути пов’язано з війною в країні, оскільки інформація про дії ворога, окуповані території, авіаційні удари потребує візуального

представлення» [8, с. 162]. Також він зауважує, що «інфографіка створюється найчастіше для великих за обсягом журналістських матеріалів або спецпроектів, у щоденних новинах вона майже відсутня» [8, с. 162].

Таким чином, у світовій науці сформовано ґрунтовну теоретичну базу дослідження візуалізації даних, що охоплює принципи інформаційного дизайну, когнітивні особливості сприйняття візуальної інформації та практики візуальної журналістики. Класичні праці заклали основи коректного кодування даних і забезпечення графічної доброчесності. Водночас у науковому дискурсі немає аналізу типових помилок у візуалізації даних, особливо в контексті медіапрактики. Окремі аспекти цієї проблеми розглядаються через призму рекомендацій щодо належного дизайну, проте питання впливу помилок на інтерпретацію інформації аудиторією залишається недостатньо розробленим.

Мета та завдання дослідження. Мета статті — виявити типові помилки у візуалізації даних в українських медіа та окреслити їх комунікативні наслідки. Основні завдання дослідження: проаналізувати сучасні практики використання візуалізацій даних в українських медіа; виокремити типові помилки у візуальному представленні даних; охарактеризувати особливості кожного виявленого типу помилок; окреслити вплив визначених помилок на інтерпретацію інформації та ефективність комунікації; сформулювати узагальнення щодо необхідності дотримання принципів інформаційного дизайну та підвищення рівня візуальної грамотності.

Методологія дослідження. Контент-аналіз використано для виявлення та первинної класифікації помилок у візуалізації даних. Аналіз здійснювався завдяки перегляду відібраних публікацій із фіксацією наявних візуальних елементів та їх характеристик. У процесі аналізу увагу зосереджено на таких параметрах, як: відповідність типу візуалізації характеру даних, наявність або брак обов’язкових контекстуальних елементів (підписів осей, легенд, джерел даних тощо), дотримання принципів інформаційного дизайну (ясність, узгодженість, ієрархія, простота, колір, контекст тощо), точність відображення даних. Порівняльно-описовий метод застосовано для детального аналізу виявлених помилок і визначення їхніх особливостей. Кожен тип помилки розглядався через зіставлення коректних і некоректних практик візуалізації, різних способів подання однакових або подібних даних. Візуальний аналіз

використано як ключовий метод дослідження графічних характеристик візуалізацій. Для ілюстрації кожного типу помилок використано метод кейс-стаді, що передбачає поглиблений аналіз окремих прикладів із медіа. Кожен кейс включає опис візуалізації, визначення конкретної помилки, пояснення її сутності, окреслення потенційного впливу на інтерпретацію даних.

Емпіричну базу дослідження становлять публікації українських онлайн-медіа, що містять елементи візуалізації даних (графіки, діаграми, інфографіку, інтерактивні візуалізації), оприлюднені у період 2019–2025 рр. Вибірка формувалася за принципом цілеспрямованого відбору, що передбачав включення матеріалів, релевантних до теми дослідження, та таких, що містять потенційно проблемні або показові приклади візуального представлення даних.

Результати й обговорення дослідження.

Типові помилки у візуалізації даних пов'язані з кількома основними аспектами, такими як тип діаграми, пропорції, надмірне декорування (візуальна переважаність, «графічне сміття»), дефіцит структурних елементів (джерело даних, легенда, підписи осей тощо), метричне викривлення. У межах дослідження

ми розглянемо кожен із визначених типів помилок, окреслимо його особливості, визначимо ризики формування негативних впливів на ефективність передачі інформації аудиторії.

Тип діаграми. Вибір неправильного типу діаграми, тобто такого, що не відповідає характеру даних, — це одна з найбільш поширених помилок у візуалізації даних. Кожен тип візуалізації має власне функціональне призначення та спосіб кодування інформації. Наприклад, лінійні графіки ефективні для демонстрації змін у часі, стовпчикові діаграми — для порівняння величин, кругові — для відображення часток у цілому, діаграма розсіяння — для виявлення зв'язку та залежності між показниками. Порушення цієї відповідності призводить до того, що інформація сприймається спотвореною, а подекуди реципієнт зовсім не здатний розкодувати інформацію, представлену на візуалізації.

Такий тип помилки знаходимо в публікації на сайті інформаційного агентства УНІАН (рис. 1). Автори використали графік, створений Пенсійним фондом України, він демонструє середній розмір пенсійних виплат у розрізі регіонів.

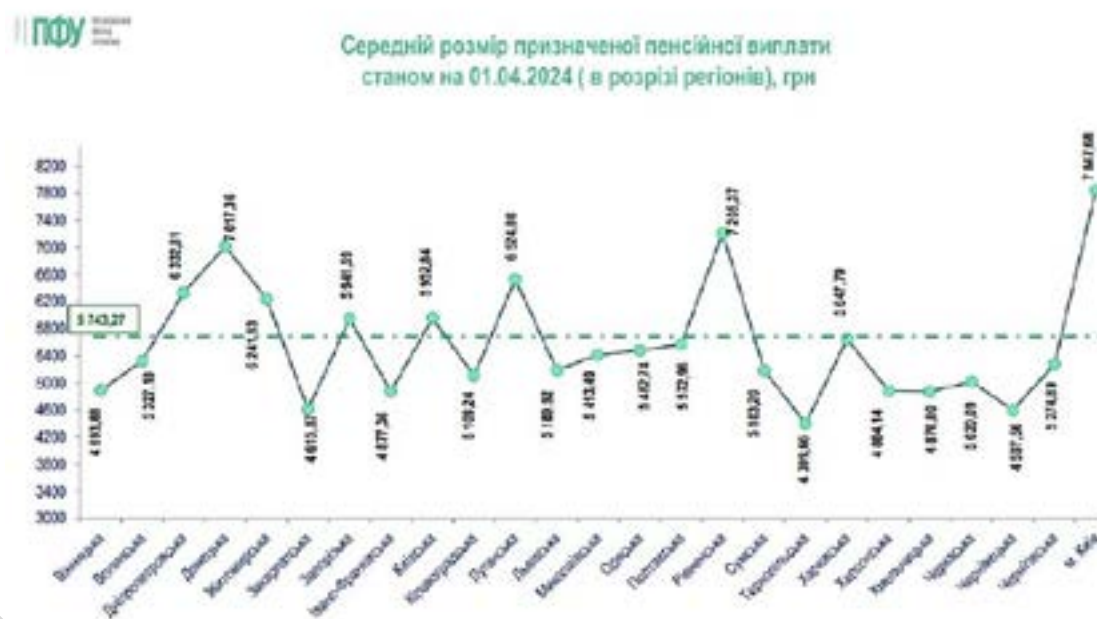

Рис. 1. Приклад вибору неправильного типу діаграми для представлення категоріальних даних [4]

Основна помилка полягає у використанні лінійної діаграми (line chart) для відображення категоріальних даних. Лінійну діаграму зазвичай використовують для візуалізації змін у часі, тобто динаміки. Лінія, що з'єднує точки, візуально передбачає наявність логічного зв'язку або переходу

між ними. У цьому випадку на осі X розміщені назви областей України. Ці категорії є незалежними (номінальними). З'єднання Вінницької та Волинської областей лінією створює ілюзію «руху» або «змін» між ними, що не має жодного статистичного сенсу. Через упорядкування областей

в алфавітному порядку лінія хаотично стрибає вгору та вниз, що перетворює графік на «шум» замість структурованої інформації.

У цьому випадку найбільш доцільним було б використання стовпчикової діаграми (bar chart) із ранжуванням показників від більшого до меншого. Реципієнт зміг би легко порівняти дані, адже кожен стовпчик сприймається як окрема одиниця, що відповідає характеру даних. Ранжування дозволяє миттєво ідентифікувати лідерів (м. Київ, Рівненська обл.) та аутсайдерів (Тернопільська обл.). Лінійна діаграма з розташуванням областей в алфавітному порядку нездатна це продемонструвати.

Негативні комунікативні наслідки

Когнітивне перевантаження. Реципієнт витрачає зайві зусилля на те, щоб зрозуміти, чому

точки з'єднані. Мозок підсвідомо шукає тренд чи зв'язок там, де його немає.

Сприйняття випадкових зв'язків. Сусідство областей на графіку сприймається як значуще. Наприклад, різкий спад між Рівненською та Сумською областями візуально виглядає як «криза», хоча це просто результат алфавітного сортування.

Неможливість швидкого аналізу. Через хаотичність лінії аудиторія не може швидко оцінити загальну картину розподілу пенсій в Україні. Горизонтальна пунктирна лінія (середній показник) допомагає, але ламана лінія надто відволікає від її сприйняття.

Приклад правильного вибору типу візуалізації для категоріальних даних знаходимо в матеріалі на сайті Texty.org.ua (рис. 2).

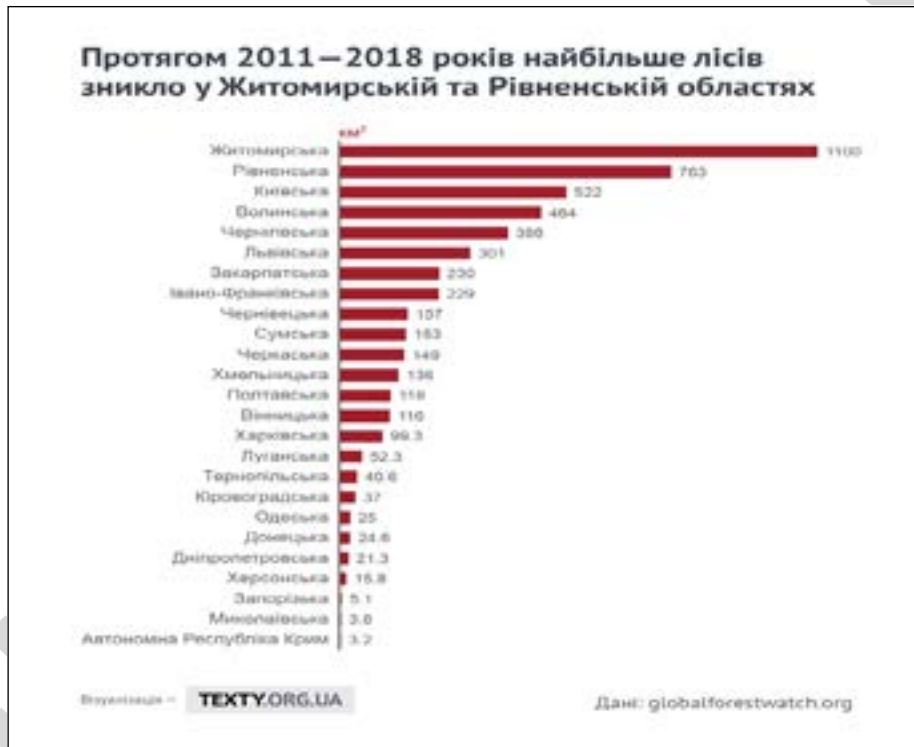

Рис. 2. Приклад вибору правильного типу діаграми для представлення категоріальних даних [3]

На противагу попередньому прикладу бачимо відповідність типу діаграми характеру даних. Використано горизонтальну стовпчикову діаграму. Це ідеальний вибір для порівняння дискретних категорій (областей), оскільки стовпці чітко розділяють незалежні об'єкти, а тому немає ілюзії зв'язку, як у лінійному графіку. Горизонтальна орієнтація дозволяє легко читати довгі назви областей без необхідності нахилити голову чи розвертати текст. Завдяки ранжуванню читач може миттєво ідентифікувати лідерів,

оцінити масштаб розриву між першим місцем та останнім.

Пропорції. Дотримання правильних пропорцій є критично важливим для візуалізацій, оскільки людський мозок зчитує геометричні параметри (довжину, площу, об'єм) швидше, ніж аналізує цифрові підписи. Якщо візуальний масштаб не відповідає числовим даним, виникає «коефіцієнт брехні» (термін Е. Тафті), який спотворює сприйняття інформації. Таку помилку знаходимо в матеріалі онлайн-медіа «24 канал», в якому використано інфографіку TransferGo (рис. 3).

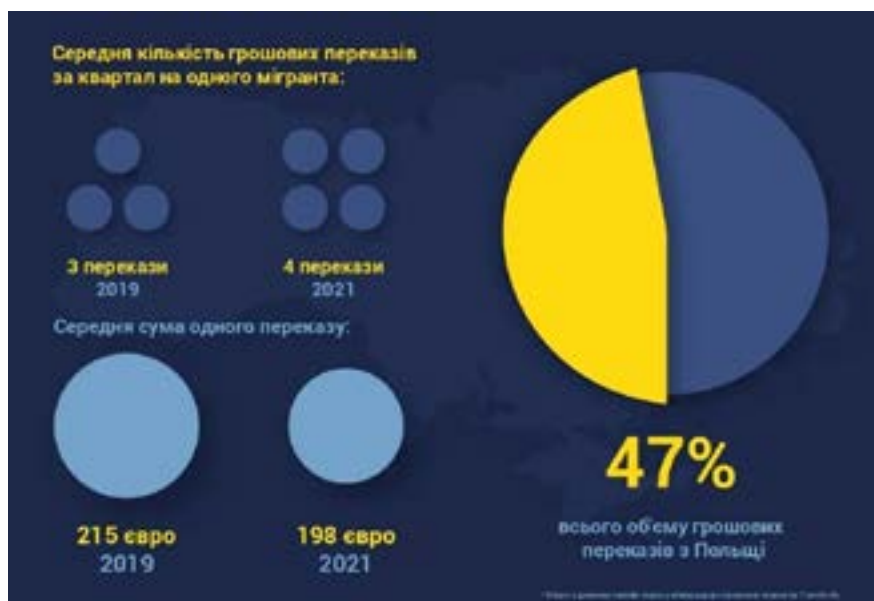

Рис. 3. Приклад порушення пропорцій у візуалізації даних [7]

Помилку виявлено в порушенні пропорцій кіл, розташованих зліва знизу. Вони демонструють порівняння середньої суми грошового переказу (215 євро та 198). Сума зменшилася приблизно на 8 %, проте візуально перше коло значно більше, ніж друге, це спотворює сприйняття інформації. Ця інфографіка демонструє декоративний суб'єктивізм. Таке спотворення часто трапляється через те, що автори візуалізації помилково масштабують діаметр кола замість його площі.

Негативний комунікативний наслідок: візуальна гіперболізація проблеми, хоча насправді різниця в даних незначна. Графічні акценти

свідомо чи несвідомо розставляються так, щоб підсилити потрібний автору наратив, ігноруючи математичну точність.

Надмірне декорування (*chartjunk*). Основна мета візуалізації в медіа — мати корисне інформаційне навантаження, надмірне використання декоративних елементів (піктограми, розмаїття шрифтів, фото тощо) часто призводить до того, що реципієнт не може зосередитись на основній інформації, адже відволікається на зайві компоненти. Прикладом може слугувати візуалізація аналітичного порталу «Слово і Діло» (рис. 4).

Рис. 4. Приклад надмірного декорування (*chartjunk*) у візуалізації даних [2]

Ця інфографіка поєднує елементи класичної діаграми та ілюстративного колажу. Вона успішно виконує функцію демонстрації великих обсягів даних, проте порушує принцип data-ink ratio (співвідношення «дані-чорнило» або «коефіцієнт корисної графіки»), оскільки частина графічних елементів не несе корисного інформаційного навантаження. Використання «кривих» стопок монет заважає точному зчитуванню значень через спотворення перспективи.

Негативний комунікативний наслідок полягає в ускладненому сприйнятті інформації через наявність когнітивного шуму, «зайвих чорнил», тобто компонентів, що не мають корисного змістового навантаження. На візуалізації багато елементів різного стилю: фотореалістичні монети, прапори, текстові блоки, підписи під кутом 90 градусів, знаки «≥», «≤», «+».

Дефіцит структурних елементів. Практично кожна візуалізація повинна містити такі обов'язкові компоненти, як заголовок, підзаголовок, назви осей, підписи, легенда, джерело даних, авторство. Залежно від типу діаграми ці компоненти можуть варіюватись, проте візуалізація не повинна створювати дефіциту контекстуалізації, тобто без джерела чи підпису осей графік може втратити контекст і перетворитись на набір абстрактних ліній. Неправильне чи незадовільне маркування, наприклад, погана читабельність підписів або помилки в створенні легенди, також відносимо до дефіциту структурних елементів, адже це безпосередньо впливає на розуміння читачем даних. Відсутність джерела даних називають проблемою походження даних (data provenance), це критично впливає на довіру аудиторії до медіа.

Прикладом фрагментарної контекстуалізації даних може слугувати інфографіка на порталі «24 канал» [1]. Джерело даних вказано некоректно («За даними дослідження понад

44 тисячі випадків Covid-19»), це приклад недостатньої верифікованості. Не вказано організацію, що проводила дослідження, країну дослідження (це конкретна країна чи глобальні дані), дату публікації. На гістограмі «Статистика смертності за віком» ми бачимо підписи категорій, але бракує підпису осі Y. Брак назви осі змушує мозок витратити час на усвідомлення, які дані представлено. Постає питання: чи це відсоток від усіх захворілих у цій групі, чи від загальної кількості померлих?

Негативні комунікативні наслідки: зниження довіри аудиторії до медіа через брак джерела даних; викривлена шкала порівняння смертності підмінює статистичний аналіз «риторикою страху», що дезорієнтує аудиторію щодо реального масштабу загрози.

Хорошим прикладом дотримання інформаційної прозорості та якісного маркування є інфографіка «Радіо свобода» [5]. На ній наявні заголовок та підзаголовок, що пояснюють сутність даних, джерело даних, одиниці виміру, часові межі, легенда та підписи, авторство, примітки. Тобто візуалізація демонструє повний набір метаданих, мінімізує дефіцит контекстуалізації та забезпечує повну верифікацію інформації аудиторією.

Метричне викривлення. Неправильна побудова шкали є фундаментальною помилкою, яку в академічній літературі зараховують до категорії порушення графічної доброчесності (graphical integrity). Спираючись на концепцію графічної доброчесності Е. Тафті, можна стверджувати, що неправильна побудова шкали є формою маніпулятивного дизайну. Це призводить до викривлення фізичного представлення чисел, де візуальна зміна на графіку не дорівнює зміні в числових даних. Приклад такої помилки знаходимо в публікації на сайті «Факти» (рис. 5).

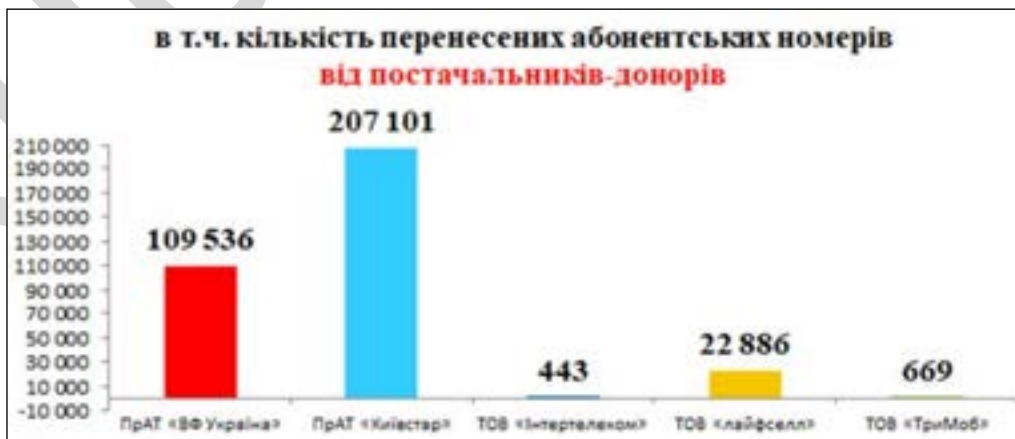

Рис. 5. Приклад неправильної побудови шкали на графіку [6]

На графіку бачимо використання від'ємної шкали значень, хоча в цьому випадку не може бути від'ємних числових показників, адже кількість перенесених номерів не може бути від'ємною. Нульова лінія (вісь X) фактично «висить» у повітрі, що створює візуальний хаос. Також виявлено порушення кроку шкали. Позначки на осі Y розподілено некоректно: від 0 до 10 000 — один крок; від 10 000 до 30 000 — такий самий за висотою крок (але це вже різниця у 20 000); від 30 000 до 50 000 — знову такий самий крок. Шкала має бути рівномірною. Тут автор «стиснув» нижню частину графіка, щоб маленькі стовпчики (443 та 669) було хоч якось видно, але при цьому візуально «підтягнув» їх до великих значень.

Також цей графік є демонстрацією високого «коефіцієнта брехні» (термін Е. Тафті). Значення 109 536 (Vodafone) та 22 886 (Lifecell) мають різницю майже в 4,8 раза. Якщо виміряти висоту стовпчиків лінійкою, червоний стовпчик вищий за жовтий лише приблизно в 2,5 раза. Завдяки викривленій шкалі велика різниця між операторами виглядає значно меншою, ніж вона є насправді.

Комунікативний наслідок: метричне викривлення через порушення кроку шкали штучно нівелює реальну статистичну різницю між показниками, чим підриває довіру до всього джерела та вводить аудиторію в оману щодо справжнього масштабу явища.

Колір. Візуалізації даних часто містять помилки, пов'язані із некоректним використанням кольору, серед них: порушення кольорового кодування, неінтуїтивна палітра, брак контрастності, надмірне використання кольорів, помилки в градієнтах тощо.

Інфографіка «Допомога Україні, анонсова на союзниками на 2025 рік» порталу «Слово і діло» [9] демонструє порушення кольорової асоціативності. Дискусійним є вибір рожевого кольору для кодування фінансової допомоги та блакитного — для гуманітарної. У дизайні кольори часто мають усталені асоціації, наприклад, синій і блакитний зазвичай асоціюються з фінансовою стабільністю, а рожевий не має прямого стосунку до фінансів. Глядач змушений постійно повертатися до легенди, щоб згадати, що означає рожева смужка. Це створює зайве когнітивне навантаження. Використання неонових жовтого для кодування показника військової допомоги створює сильний візуальний акцент. Військова допомога візуально виділяється на перший план, навіть якщо за обсягом вона поступається фінансовій. Кольори мають бути збалансовані за яскравістю.

Комунікативний наслідок: когнітивне навантаження, що полягає в затраті часу

на декодування легенди замість миттєвого інтуїтивного зчитування інформації. Вибір кольорів у цій інфографіці є довільним, а не інтуїтивним. Замість використання природних асоціацій, автор обрав палітру, яка створює високий рівень візуального хаосу.

Висновки та перспективи дослідження.

У результаті проведеного дослідження було виявлено й охарактеризовано типові помилки у візуалізації даних в українських онлайн-медіа та визначено їх комунікативні наслідки. Встановлено, що найбільш критичними є порушення графічної доброчесності, що проявляються як метричні викривлення та виникнення «коефіцієнта брехні». Такі візуалізації здатні штучно нівелювати або гіперболізувати статистичну різницю, спонукаючи реципієнтів до хибних тлумачень. Поширеною проблемою залишається невідповідність типу обраної діаграми характеру даних, наприклад, використання лінійних графіків для дискретних категорій, що створює ілюзію динаміки та зв'язку там, де його немає.

Дослідження засвідчило дефіцит контекстуалізації у візуалізаціях, часто немає вказівки на джерела інформації, підписи осей та легенда відсутні або містять неточності. Це негативно впливає на можливість верифікувати інформацію. У цифровому просторі візуалізації даних можуть ставати самостійною одиницею контенту, тобто поширюватись у інших медіа чи соцмережах окремо від оригінального тексту публікації, тому наявність необхідних контекстуальних елементів є дуже важливою.

Виявлено тенденцію до надмірного декорування або ж використання «графічного сміття», зайві неінформативні ілюстративні елементи створюють когнітивний шум і відволікають від суті повідомлення. Некоректне використання кольору, зокрема порушення інтуїтивних асоціацій та ієрархії яскравості, додатково ускладнює декодування, змушуючи реципієнта витратити зайвий час на вивчення легенди. Отже, такі помилки можуть призводити до хибних інтерпретацій суспільно важливих даних.

Варто зауважити, що медіа часто використовують не авторські візуалізації, а діаграми з зовнішніх джерел, наприклад, статистичних звітів органів влади чи комерційних установ. Саме ці візуалізації часто містять багато помилок. Проте запозичення готових візуалізацій із зовнішніх джерел не звільняє редакції від відповідальності за точність оприлюднених даних. Поширення графіки, що містить метричні викривлення чи структурні помилки, свідчить про низький рівень редакційного контролю та перетворює медіа на транслятора спотвореної інформації,

що прямо порушує принципи журналістської етики та графічної доброчесності. Перспективи подальших розвідок полягають у розробці рекомендацій щодо підвищення візуальної грамотності журналістів як необхідної умови ефективної масової комунікації в епоху великих даних.

Список використаних джерел

1. 9 жертва коронавірусу в Україні: що про неї відомо. *24 канал*. 2020. URL: http://24tv.ua/9_zhertva_koronavirusu_v_ukrayini_shho_pro_neyi_vidomo_n1306466 (дата звернення: 10.03.2026).
2. Військова та фінансова допомога союзників: які перспективи на 2025 рік. *Слово і діло*. 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/10/22/infografika/finansy/vijskovata-finansova-dopomoha-soyuznykiv-yaki-perspektyvy-2025-rik> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Найбільше лісів рубають на Поліссі. Мораторій зовсім не діє. *TEXTY.ORG.UA*. 2019. URL: https://texty.org.ua/articles/98266/Najbilshe_lisiv_rubajut_na_Polissi_moratorij_zovsim-98266/ (дата звернення: 10.03.2026).
4. Пенсії в Україні: в яких регіонах платять найбільше. *УНІАН*. 2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/pensiji-v-ukrajini-v-yakih-regionah-platyat-naybilshe-12603285.html> (дата звернення: 12.03.2026).
5. Світові житниці: найбільші у світі експортери та виробники пшениці. *Радіо Свобода*. 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/infografika-eksport-pshenytsi/30559288.html> (дата звернення: 10.03.2026).
6. Скільки абонентів втратив Київстар у 2024 році: дані НКЕК. *Факти ICTV*. 2025. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20250110-skilky-abonentiv-vtratyv-kyivstar-u-2024-rocz-i-dani-nkek/> (дата звернення: 12.03.2026).
7. Скільки грошей переказали з-за кордону в Україну. *24 канал*. 2021. URL: https://zakordon.24tv.ua/skilki-groshey-perekazali-za-kordonu-ukrayinu-ukrayina-novini_n1721831 (дата звернення: 12.03.2026).
8. Солодовник Д. Візуалізація даних у новітніх конвергентних медіа України. *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2023. Т. 29. № 2. С. 157–165. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.2.13>.
9. Яку військову, фінансову та гуманітарну допомогу анонсували союзники з початку року. *Слово і діло*. 2025. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/02/25/infografika/polityka/yaku-vijskovu-finansovu-ta-humanitarnu-dopomohu-anonsuvaly-soyuznyku-pochatku-roku> (дата звернення: 10.03.2026).
10. Яненко Я. Інфографіка як засіб медичного інформування у період пандемії COVID-19. *Образ*. 2021. Вип. 2 (36). С. 6–13. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2\(36\)-6-13](https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2(36)-6-13).
11. Bertin J. *Semiology of Graphics: Diagrams, Networks, Maps* / trans. from French by W. J. Berg. Redlands, CA : ESRI Press, 2010. 460 p.
12. Big Data Statistics: How Much Data Is There in the World? *Rivery*. URL: <https://rivery.io/blog/big-data-statistics-how-much-data-is-there-in-the-world/>.

[big-data-statistics-how-much-data-is-there-in-the-world/](https://rivery.io/blog/big-data-statistics-how-much-data-is-there-in-the-world/) (дата звернення: 01.03.2026).

13. Cairo A. *The Functional Art: An introduction to information graphics and visualization*. Berkeley, CA : New Riders, 2012. 363 p.
14. Cairo A. *The Truthful Art: Data, Charts, and Maps for Communication*. Berkeley, CA: New Riders, 2016. 400 p.
15. Data Generated Per Day: Real-Time Statistics. *SOAX*. URL: <https://soax.com/research/data-generated-per-day> (дата звернення: 01.03.2026).
16. Tufte E. R. *The Visual Display of Quantitative Information*. 2nd ed. Cheshire, Conn : Graphics Press, 2001. 197 p.
17. Tufte E. R. *Visual Explanations: Images and Quantities, Evidence and Narrative*. Cheshire, Conn: Graphics Press, 1997. 156 p.
18. Ware C. *Information Visualization: Perception for Design*. 3rd ed. Waltham, MA: Morgan Kaufmann, 2012. 512 p.

References

- 24 Kanal. (2020). 9 zhertva koronavirusu v Ukraini: Shcho pro nei vidomo [9th Coronavirus victim in Ukraine: What is known about]. [in Ukrainian]. http://24tv.ua/9_zhertva_koronavirusu_v_ukrayini_shho_pro_neyi_vidomo_n1306466
- 24 Kanal. (2021). Skilky hroshei perekazaly z-za kordonu v Ukrainu [How much money was transferred to Ukraine from abroad]. [in Ukrainian]. https://zakordon.24tv.ua/skilki-groshey-perekazali-za-kordonu-ukrayinu-ukrayina-novini_n1721831
- Bertin, J. (2010). *Semiology of Graphics: Diagrams, networks, maps* (W. J. Berg, Trans.). ESRI Press.
- Cairo, A. (2012). *The Functional Art: An introduction to information graphics and visualization*. New Riders.
- Cairo, A. (2016). *The Truthful Art: Data, charts, and maps for communication*. New Riders.
- Fakty ICTV. (2025, January 10). Skilky abonentiv vtratyv Kyivstar u 2024 rotsi: Dani NKEK [How many subscribers Kyivstar lost in 2024: NKEK data]. [in Ukrainian]. <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20250110-skilky-abonentiv-vtratyv-kyivstar-u-2024-rocz-i-dani-nkek/>
- Radio Svoboda. (2020). Svitovi zhytnytsi: Naibilshi u sviti eksportery ta vyrobnyky pshenytsi [World Breadbaskets: The largest exporters and producers of wheat]. [in Ukrainian]. <https://www.radiosvoboda.org/a/infografika-eksport-pshenytsi/30559288.html>
- Rivery. (n.d.). Big Data Statistics: How much data is there in the world? <https://rivery.io/blog/big-data-statistics-how-much-data-is-there-in-the-world/>
- Slovo i Dilo. (2024, October 22). Viiskova ta finansova dopomoha soyuznykiv: Yaki perspektyvy na 2025 rik [Military and Financial Aid from Allies: Prospects for 2025]. [in Ukrainian]. <https://www.slovoidilo.ua/2024/10/22/infografika/finansy/vijskovata-finansova-dopomoha-soyuznykiv-yaki-perspektyvy-2025-rik>

Slovo i Dilo. (2025, February 25). Yaku viiskovu, finansovu ta humanitarnu dopomohu anonsuvaly soiuzyky z pochatku roku [What military, financial, and humanitarian aid allies have announced since the beginning of the year]. [in Ukrainian].

<https://www.slovoidilo.ua/2025/02/25/infografika/polityka/yaku-vijskovu-finansovu-ta-humanitarnu-dopomohu-anonsuvaly-soyuznyky-pochatku-roku>

SOAX. (n.d.). Data generated per day: Real-time statistics.

<https://soax.com/research/data-generated-per-day>

Solodovnyk, D. (2023). Vizualizatsiia danykh u novitnikh konverhentnykh media Ukrainy [Data Visualization in the Latest Convergent Media of Ukraine]. Synopsys: Text, Context, Media, 29(2), 157–165 [in Ukrainian].

<https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.2.13>

Texty.org.ua. (2019). Naibilshe lisiv rubaiut na Polissi. Moratorii zovsim ne diie [Most forests are cut down in Polissia. The moratorium does not work at all]. [in Ukrainian].

https://texty.org.ua/articles/98266/Najbilshe_lisiv_rubajut_na_Polissi_moratorij_zovsim-98266/

Tufte, E. R. (1997). Visual Explanations: Images and quantities, evidence and narrative. Graphics Press.

Tufte, E. R. (2001). The Visual Display of Quantitative Information. 2nd ed., Graphics Press.

UNIAN. (2024). Pensii v Ukraini: V yakykh rehionakh platiat naibilshe [Pensions in Ukraine: Which regions pay the most]. [in Ukrainian].

<https://www.unian.ua/economics/other/pensiji-v-ukrajini-v-yakih-regionah-platyat-naybilshe-12603285.html>

Ware, C. (2012). Information Visualization: Perception for design. 3rd ed., Morgan Kaufmann.

Yanenko, Ya. (2021). Infografika yak zasib medychnoho informuvannia u period pandemii COVID-19 [Infographics as a Medical Informing Tool during the COVID-19 Pandemic]. Obraz, 2(36), 6–13 [in Ukrainian].

[https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2\(36\)-6-13](https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2(36)-6-13)

Стаття надійшла до редакції: 24.03.2026.